

Kis-rét (KÖH 70529): 2011. március 28. és június 7. között, az útpadka és a konstrukciós határ között, két ütemben dolgoztunk. Március 28. és április 22. között 1758 m²-en 86 régészeti jelenség került napvilágra. Ekkor egyértelművé vált, hogy a lelőhely kiterjedése nagyobb, mint azt a korábbi terepbejárási adatok mutatták. Május 16. és június 7. között 741 m²-t humuszoltunk le, melyen 75, összesen tehát 161 régészeti jelenséget észleltünk és tártunk fel. A feltárt objektumok telepjelenségek, főleg gödrök és cölöphelyek, valamint néhány kemence, tűzelőhely és árkocska. Ezek öt korszakra datálhatók: középső neolitik DVK, kora rézkori lengyeli kultúra, késő bronzkori urnamezős kultúra, valamint az Árpád-kor és a késő középkor. Ezek a terepbejárási adatokkal megegyeznek.

A lelőhely 76-os sz. út által érintett területének középső és K-i részén tapasztaltuk a neolitik megtelepedést. Itt először a középső neolitikus dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrájának (DVK) emberei éltek. Ezután a lengyeli kultúra emberei költöztek ide, kiknek jellegzetes bütyökdíszes kerámiái, az agyagcsiszolók, agyagkanál-töredékek, orsógomtöredék, valamint pattintékok – zömében szentgáli radiolarit – és két csiszolt kőveső emelhetők ki az emlékanyagából. Egy-két gödör tartozik a késő bronzkori urnamezős kultúrához.

A középkorra ennél jóval több objektum datálható. Az Árpád-kori jelenségek a lelőhely szinte egészén jelentkeztek, melyekből zömében fazéktöredékek kerültek elő, valamint egy csontnyelű vaskés. Egyetlen temetkezésre bukkantunk, a lelőhely Ny-i részén. Nyújtott helyzetű, melléklet nélküli csontvázas sír, ám a környező objektumok mind az Árpád-korra keltezhetők, így a nő sírját is erre datáljuk.

A feltárási kijelölt terület közepén a lelőhely kétrétegű volt, a magasabban jelentkező Árpád-kori objektumok alatt egy kb. 20–30 cm vastag sárga agyagos réteget tapasztaltunk, melyben az újrahumuszolás után őskori jelenségek foltjai rajzolódtak ki. Ez egy 50 m hosszú szakaszt – 463 m² nagyságú felületet – jelentett.

A megelőző feltárás során egyértelművé vált, hogy a 76-os sz. út kettévágja a lelőhelyet. Elértük a lelőhely K-i és Ny-i szélét, ám D-i irányba, a 76-os sz. főút bal oldalán tovább folytatódik. Az előkerülő objektumok feltárását a jogszabályi változás következtében a területileg illetékes múzeum fogja elvégezni.

A geodéziai felmérést a MNM NÖK II. sz. Regionális Iroda múzeumi geodétái, Földi Áron és Kovács Zoltán végezték. A leletanyagot az Archeolore Kft. restaurálta, az embertani anyagot Tóth Gábor határozta meg. A lelőhelyről Rákóczi Gábor készített légi fotókat.

Munkatársak: Spolár Erika és Tóth Zoltán muzeológus aszisztensek.

TOKAI ZITA MÁRIA

189. Lövöpetri határa (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő, U, B, Szk?, Á

2011. április 20–21-én és 27-én a nyíregyházi Jósza András Múzeum munkatársai terepbejárást folytattak a Nyírtass–Aranyosapáti erőműi hűtővízvezeték beruházást megelőzően.

Baglyas, 5. lh. (KÖH 78355): A dülönnek a Március 15. Tsz központjától D-re eső részén bukkantunk egy DK–ÉNy

irányú faszor és egy erdei fenyővel telepített erdősáv között a 210×220 m kiterjedésű lelőhelyre. A cseréptöredékek alapján őskori és Árpád-kori.

Baglyas, 6. lh. (KÖH 78357): A fenyves ÉNy-i sarkánál újabb felszíni telepnymot azonosítottunk. Nagyjából átlósan, ÉK–DNY irányban terjed, és Ny-i határát a Gemzsére vivő dűlőút jelöli ki, D felé átér a Gemzse–Lövöpetri települések határát jelző ÉK–DNY irányú dűlőúton is, azaz a Gemzséhez tartozó határrészbe. Kiterjedése 220×440 m. A felszínen neolitik, késő bronzkori és szkíta(?) kerámiát, obszidián pengetőredéket gyűjtöttünk.

Munkatársak: Istvánovits Eszter, Jakab Attila, Scholtz Róbert, Tompa György régészek; Kiss László régésztechnikus.

PINTYE GÁBOR – TOLDI ZOLTÁN

190. Ludányhalászi, Kavicsbánya (KÖH 32128)

(Nógrád megye) B, V, I

2011. szeptember 27. és október 10. között a beruházó régészeti megfigyelés mellett humuszolt le 1 hektárnyi területet a lelőhelyből. A régészeti megfigyelést követően megelőző feltárást végeztünk november 7–18. között.

Májusban a beruházó régészeti megfigyelés nélkül, régészeti feltárást megelőző gépi humuszoláshoz alkalmatlan munkagéppel humuszoltatott le közel 3000 m²-nyi területet, ezzel több objektumot megbolygatott, ill. megsemmisített. Megelőzőfeltáráskor több esetben már csak az egykori objektumok helyét tudtuk rögzíteni. A 2011-es feltárási terület az igazodott a legutóbbi (2009)⁴⁵ feltárási szelvényünkhöz, ahol azóta mind a sódert, mind az azt fedő homokréteget kibányászták.

A humuszolt területen összesen 33 jelenséget dokumentáltunk, köztük 10 objektumból leletanyag egyáltalán nem került elő, így koruk nem állapítható meg. A jelenségek között több sekély gödör, ill. egy ovális, félig földbe mélyített épület nyomait dokumentáltuk. Az objektumokból csekély mennyiségű kerámia és állatsont került elő, egyetlen fémleletünk egy bronzú töredéke volt.

GUBA SZILVIA

191. Lukácsháza, Belterület (Varga Ottó utca) (KÖH 76605)

(Vas megye) LT, Á, Kk

2011 júliusában leletmentő ásatást végeztünk a 224/5. hrsz.-ú telken. A korábban a helyszínen végzett régészeti megfigyelés őskori és középkori töredékeket hozott a felszínre.

A lelőhely a falu Ny-i felén helyezkedik el, a Gyöngyöspatak patak párhuzamosan, É–D irányban. A leendő utca a paktól K-re, enyhén kiemelkedő részen található. A nyomvonalat É-ről a Kiscesömötei utca, D-ről a Kiscesömötei árok határolja.

A lelőhely őskori részét a felszínről gyűjtött szórványdarabok mellett egyetlen objektum alkotja, melyből a késő kelta korra keltezhető S profilú tálak töredékei és grafitos kerámia került elő.

⁴⁵ RKM 2009, 262.

A leletanyag többi része a középkorra keltezhető. Különösen jelentős az a két objektum, melyekből 11. századi kerámia került elő, ezzel *terminus post quem* keltezik a lelőhelyet. Az ásás kis felületéhez és a nem nagy objektumsűrűséghez képest jelentős mennyiségű fémanyagot találtunk. Vezéreltetnek számít a 11. századra keltezhető ágvágó kés, mely jelenleg egyedülálló a Savaria Múzeum gyűjteményében. A kerámiaanyag alapján a lelőhelyet a 13. századig tudjuk biztosan keltezni, de egyes darabok miatt ezt talán a 14. századig is ki lehet tolni.

MRENKA ATTILA

192. Lulla határa (Somogy megye) R, B, LT, Ró, Á, Kk

A Balatonendréd–Lulla között épülő 65137 j. összekötő úthoz kapcsolódva, a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága folytatta a település határában 2010-ben kezdett megelőző régészeti feltárásokat, az alábbi lelőhelyeken.

Büdös-alja (KÖH 46990): A lelőhely Lullától Ny-ra található. A terület É felé folyamatosan mélyül. A lelőhely D-i része egy magas, erdős dombtetőn, középső része az eleinte meredekebb, majd lankásabb domboldalon található. Ez utóbbi részt egy földút osztja ketté. A lelőhely É-i része mélyen fekvő, laposabb terület. 2010-ben a lelőhely É-i és középső részét tártuk fel,⁴⁶ 2011-re a földút, a lehajtottáv és a lelőhely dombtetőn – a korábbi erdő területén – fekvő részének feltárása maradt. A nyomvonalban sikerült a lelőhely É-i és D-i végét lokalizálni.

A lelőhely viszonylag sűrű volt, összesen 431 objektum került elő. Főként a középkori Lulla falu maradványai kerültek elő, a kora *Árpád-kortól késő középkorig* tártunk fel objektumokat.

Már a 2010. évi ásatáson megállapíthattuk, hogy a késő *Árpád-korban* inkább a magasabban lévő domboldalt lakták, míg a korai *Árpád-korban* több objektum volt a mélyebben fekvő részekben – a 2011. évi ásatás is ezt támasztotta alá. A dombtetőn lévő objektumok az *Árpád-kor* késői szakaszából, ill. a késő középkorból származnak. A 2011. évi ásatás során a középkori mellett *kelta* és *római* kori gödrök, cölöplyukak, árkok valamint kemencék kerültek elő lelőhely D-i, ill. K-i részéből.

Munkatársak: Sipos Carmen régész, Balla Krisztián, Cserép Tamás, Gál Zoltán, Nyári Zsolt, Stunya Péter technikusok.

MOLNÁR ISTVÁN

Jabapuszta DK, DK2 (KÖH 46995, 78075): A megelőző régészeti munkálatok 2010 novemberében kezdődtek meg,⁴⁷ majd kisebb szünet után, 2011. augusztus–októberben fejeződtek be. A 2011-ben kutatott terület nagysága meghaladta a 10000 m²-t. Az előző évben előkerült 78 objektum mellé, további 153 régészeti jelenséget sikerült feltárni. A számos tárolóverem, nagyobb gödörkomplexum és árok mellett 9 letaposott padlójú, két rövidebb oldalán egy-egy cölöplyukkal rendel-

kező gödörház, veremház, egy a tüzelőtér közepén elhelyezett oszloppal alátámasztott rostélyú edényégető kemence, ill. két ovális formájú, földbe vájt kemence került elő.

Az objektumok igen gazdag leletanyagot tartalmaztak. Az előkerült jellegzetes *római kori* házi kerámia, kézzel formált ún. bennszülött kerámia, festett római kerámia és *terra sigillata* töredékek mellett jó néhány jelenségből került elő ezüst- és bronzérme, bronzfibula és különböző funkciójú vastárgyak (pl. vaskések, vasarak, illetve egy teljesen ép csoroszllya, amely téglalap formájú nyélkeresztmetszete alapján szintén a római korra keltezhető). Külön említést érdemel még az egyik veremházból előkerült kék színű üveggyűrű töredéke is. A feltárt jelenségek, ill. az azokból előkerült leletanyag alapján a telep kora a római korra, azon belül a Kr. u. 1–3. közötti időszakra keltezhető.

2011. augusztus 24. és szeptember 15. között, a lelőhelytől D-re folytatott régészeti felügyelet közben, az út K-i oldalán, humuszolás és bevágás készítése során előbukkant objektumfoltokat lehetett megfigyelni. A megelőző régészeti feltárással 2011. november 18–30. között került sor, ami összesen 42 objektumot eredményezett. A lelőhely nyilvánvalóan összetartozik a Jabapuszta DK nevű lelőhellyel, a köztük lévő mintegy 45 m-es szünet a talaj lekopottságával, domborzati viszonyokkal magyarázható. Ugyanaz a kora római telep folytatódik.

Munkatársak: Molnár István régész, Balla Krisztián, Cserép Tamás, Gál Zoltán, Nyári Zsolt, Stunya Péter, Varga Máté ásatási technikusok.

SIPÓS CARMEN – MOLNÁR ISTVÁN

Jabapuszta, Jóreménység Tsz (KÖH 47051): A lelőhely Lulla-Jabapusztától É-ra, az egykori országot két oldalán terül el. Viszonylag alacsonyan fekvő területről van szó, egy domb – a Jaba-hát – K-i oldalán húzódik. Ny-ra jelentősen magasabb, K-re viszont valamivel alacsonyabban fekvő területek vannak. A 2011. augusztus 15. és szeptember 30. között elvégzett megelőző feltárás során egy késő rézkori és egy kora bronzkori – a badeni, ill. a Somogyvár-Vinkovci-kultúra időszakába tartozó – település maradványait találtuk meg.

Az objektumok nagyobb része *rézkori* volt. A terület D-i részét egy hatalmas méretű – a szelvénybe kb. 85 m hosszan 9,5 m szélességben benyúló – objektumkomplexum foglalta el. Ez több objektumot metszett, felülrétegzett, számos – mind rézkori, mind bronzkori – objektumot pedig ebbe ástak bele. Ezenkívül számos kisebb-nagyobb gödör és 6 tüzelőberendezés került elő a badeni kultúra időszakából. Általában csak a platni vagy annak egy része maradt meg, mindössze egy kemencénél voltak meg a palást maradványai kb. 30 cm magasan. A platni alatt több esetben hőtartó kerámia réteggel volt kirakva a kemence.

A kultúrára jellemző állattemetkezésekre is számos példát találtunk. négy szarvasmarha-temetkezés fordult elő. Ezeket az állatokat sekély, ovális gödrökben, két esetben edénymelléklettel temették el (az egyik esetben a váz mellett egy kétosztatú tál töredékei voltak). Az állatok tájolása eltérő, általában behajlították őket a gödörbe. A szarvasmarha temetkezéseken túl egy mély gödörben egy a jobb oldalára fektetett fiatal szarvas maradványai voltak, egy másik objektumban két állat – talán

46 RKM 2010, 276.

47 RKM 2010, 276.